

Prípravné vzdelávanie na odbornú justičnú skúšku

Ústavné právo otázky a) + 7b, 13b, 14b, 15b

JUDr. Ladislav Tichý
prokurátor Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky

2

1a) princípy tvorby právnych predpisov

- ▶ Princíp ústavnosti
- ▶ Princíp delegovanej legislatívy a jeho zákazu
- ▶ Princíp publicity práva
- ▶ Zákazu retroaktivity právnych predpisov
- ▶ Zrozumiteľnosť a jasnosť právneho predpisu
- ▶ Adekvátnosť právnych predpisov
- ▶ Súladnosť práva

- ▶ Vymedzenie subjektov zákonodarnej iniciatívy
- ▶ Prerokovanie návrhov právnych predpisov
- ▶ Spôsob rozhodovania o prijatí právneho predpisu
- ▶ Podpisovanie právnych predpisov

3

1a) aplikácia právnych predpisov

Čl. 152 ods. 4 v spojení s čl. 144 ods. 2 Ústavy SR

4

Základné pravidlá legislatívneho procesu

- Zákonodarná moc 5. hlava čl. 72-100 ústavy
- zákon č. 400/2015 Z.z. o tvorbe pr. Predp.
- zákon č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku NRSR (podľa § 69 ods. 1 si NR SR vydá legislatívne pravidlá tvorby zákonov)
- Aktuálne platné legislatívne pravidlá č. 19/1997 Z.z. prístupné na webstránke NR SR

5

- ▶ Kto má právo podávať návrhy zákonov?
- ▶ Môžu sa na príprave návrhu zákona zúčastniť občania?
- ▶ Prvé čítanie
- ▶ Druhé čítanie
- ▶ Tretie čítanie
- ▶ Poslanecké počty – kedy je zákon prijatý?
- ▶ Vrátenie zákona prezidentom
- ▶ Kedy sa zákon vyhlasuje v zbierke zákonov, kedy je platný a kedy účinný?

6

1a) Zbierka zákonov Slovenskej republiky, platnosť, účinnosť a záväznosť právnych predpisov a iných právnych aktov

- ▶ **Zákon č. 400/2015 Z.z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky**
 - ▶ Elektronická podoba a listinná podoba zbierky zákonov majú rovnaké právne účinky a zhodný obsah. Ak je rozdiel v texte elektronickej podoby a listinnej podoby zbierky zákonov, prednosť má text uverejnený v listinnej podobe Z.z.
- § 19 cit. zákona:
- ▶ Právne predpisy nadobúdajú **platnosť**: dňom ich vyhlásenia v Z.z.
 - ▶ Právne predpisy nadobúdajú **účinnosť** : 15. dňom po ich vyhlásení v Z.z. ak nie je v nich ustanovený neskorší deň nadobudnutia účinnosti. Ak je to odôvodnené naliehavým všeobecným záujmom, môže sa v právnom predpise výnimočne ustanoviť skorší začiatok jeho účinnosti, najskôr však dňom vyhlásenia v zbierke zákonov.
 - ▶ Iné akty nadobúdajú **záväznosť** dňom ich vyhlásenia v zbierke zákonov. Dňom vyhlásenia v zbierke zákonov začínajú plynúť lehoty, ktoré sú v nich ustanovené alebo ktoré ustanovil právny predpis pre nimi upravované právne vzťahy.

7

2a) vzťah ústavy a ostatných prameňov práva

Ústava SR a ústavné zákony sú základným prameňom práva.

Každý ústavný zákon má rovnakú (najvyššiu) právnu silu ako ústava a slúži na kontrolu ústavnosti iných právnych predpisov i ústavou určených medzinárodných zmlúv (uzn. I.ÚS 39/93)

Naozaj??? To isté platí aj v ČR, ale....

(Ústavní zákon o zkrácení pátého volebního období Poslanecké sněmovny (Pl.ÚS 27/09))

8

2a) ústavnokonformný výklad

- princíp prednosti ústavnokonformného výkladu pred derogáciou práva
- návrh súdu v zmysle čl. 125 Ústavy
- Schumannova veta

2a) eurokonformný výklad

- **Prednosť úijného práva (Costa c/a E.N.E.L)**
- **Povinnosť súdu úplne aplikovať úijné právo a chrániť práva zverené úijným právom jednotlivcovi (Simmenthal)**
- *Všeobecný súd má v súvislosti so zabezpečením plného účinku práva Európskej únie okrem iného k dispozícii postup podľa § 162 ods. 1 písm. c) CSP, t. j. v prípade potreby rozhodne, že požiada Šúdny dvor Európskej únie o rozhodnutie o predbežnej otázke podľa medzinárodnej zmluvy a v tej súvislosti konanie preruší.“ (PL. ÚS 3/09).*
- **ÚS SR sa v uvedenom náleze hlási k prednosti práva EÚ a je v ňom vyjadrené, že každé vnútroštátne ustanovenie musí byť v súlade s právom EÚ, aby sa mohlo uplatniť (tzv. eurokonformný výklad)**

3a) základné práva a slobody

- 1/ základné ľudské práva a slobody čl. 14-25
- 2/ politické práva čl. 26-32
- 3/ práva národnostných menšín a etnických skupín čl. 33-34
- 4/ hospodárske, sociálne a kultúrne práva čl. 35-čl. 43
- 5/ právo na ochranu životného prostredia a kultúrneho dedičstva čl. 44-45
- 6/ právo na súdnu a inú právnu ochranu čl. 46-50

11

- **NEODŇATEĽNÉ**
- **NESCUDZITEĽNÉ**
- **NEPREMLČATEĽNÉ**
- **NEZRUŠITEĽNÉ**

3 generácie

Podľa subjektu:

- **a) FO** (každý, všetci, nikto) – takto sa v ústave označuje FO
- **b) občan**
- **c) osobitne určené subjekty** (ženy, národnostné menšiny, mladiství,...)
- **d) cudzinci** (právo na azyl, trest vyhostenia)
- **e) PO** (právo vlastníť majetok – štát, obec, VÚC)

12

- **Základné práva a slobody sa zaručujú na území SR všetkým** bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie.
- **Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať. Cudzinci požívajú v Slovenskej republike základné ľudské práva a slobody zaručené touto ústavou, ak nie sú výslovne priznané iba občanom.**
- **Ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach.**
- **Nikomu nesmie byť spôsobená ujma na právach pre to, že uplatňuje svoje základné práva a slobody.**

3a) ukladanie povinností

Čl. 13 ods. 1 Ústavy:

- Povinnosti možno ukladať
 - a) zákonom alebo na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd,
 - b) medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 4, ktorá priamo zakladá práva a povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb, alebo
 - c) nariadením vlády podľa čl. 120 ods. 2.

Formálnou podmienkou súladu povinností s ústavou je uloženie povinností pri zachovaní pravidiel určených pre ukladanie povinností. Povinnosť musí byť určená v uznanom prameni práva:

- zákon,
- vykonávací predpis, ktorý je vydaný na základe výslovného splnomocnenia ustanoveného v zákone a v rozsahu udeleného splnomocnenia,
- medzinárodná zmluva uvedená vo výpočte čl. 7 ods. 4, ak priamo zakladá povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb,
- nariadenie vlády – len normotvorba dotýkajúca sa základných práv a slobôd, vláda môže určiť iba povinnosti, ktorými sa základné práva a slobody neobmedzia, pretože ich obmedzenie je predmetom úpravy čl. 13 ods. 2-4 – obmedzenia prípustné len na základe zákona.

Materiálnou podmienkou je zachovanie základného práva alebo slobody. Povinnosťou sa nesmie základné právo alebo sloboda poprieť (zrušiť alebo uložiť povinnosť, ktorej plnenie má za následok, že základné právo alebo sloboda sa pre oprávnenú osobu stane nedostupné alebo nevymožiteľné), inak by materiálna podmienka nebola splnená.

- Podstatou povinnosti je zabezpečenie záväzku, ktorý od jednotlivca možno v demokratickom a právnom štáte vyžadovať vo verejnom záujme na riadne fungovanie verejnej moci.
- Za povinnosť sa nepovažuje príkaz zdržať sa uplatnenia svojho práva, ani príkaz strpieť nerešpektovanie svojho práva orgánom verejnej moci alebo treťou osobou – obmedzenie práva podliehajúce čl. 13 ods. 2.

15

- ▶ Ústava SR ustanovuje aj konkrétne povinnosti.
- ▶ Vzniká tu kontradiktórny legislatívny problém, že Ústava SR – druhá hlava má názov Základné práva a slobody, teda nie povinnosti.
- ▶ povinnosť vykonávať školskú dochádzku po dobu, ktorú ustanoví zákon (čl. 42 ods.1)
- ▶ povinnosť chrániť a zveľaďovať životné prostredie a kultúrne dedičstvo (čl. 44 ods. 2).

16

Nepriamo je možné z ústavy vyvodit' aj ďalšie povinnosti:

- ▶ petíciou nemožno vyzývať na porušovanie základných práv a slobôd (čl. 27 ods. 2),
- ▶ nikto nesmie byť pozbavený života (čl. 15 ods. 2),
- ▶ nikoho nemožno mučiť ani podrobiť krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu (čl. 16 ods. 2),
- ▶ nikoho nemožno sťahť alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktoré ustanoví zákon, nikoho nemožno pozbaviť slobody len pre neschopnosť dodržať zmluvný záväzok (čl. 17 ods. 2),
- ▶ nikoho nemožno poslať na nútené práce alebo nútené služby (čl. 18 ods 1),
- ▶ obrana Slovenskej republiky je povinnosťou a vecou cti občanov, branná povinnosť (čl. 25. ods 1),
- ▶ nikoho nemožno nútiť, aby vykonával vojenskú službu, ak je to v rozpore s jeho svedomím alebo náboženským vyznaním (čl. 25 ods. 2).

17

3a) medze základných práv a slobôd

Čl. 13 ods. 2 až 4 Ústavy:

Medze základných práv a slobôd možno upraviť za podmienok ustanovených touto ústavou **len zákonom**.

Zákonné obmedzenia základných práv a slobôd **musia platiť rovnako pre všetky prípady**, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky.

Pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť **len na ustanovený cieľ**.

18

4a. základné ľudské práva a slobody – (ústavné členenie, rozbor, aplikácia a klasifikácia)

čl. 14 až 25 Ústavy SR

Adresátom je každá ľudská bytosť

- **spôsobilosť každého na práva;**
- **právo na život** (problematika prerušenia tehotenstva, trestu smrti);

- ▶ **nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia** (môže byť obmedzená v zákonom ustanovených prípadoch);
- ▶ **zákaz mučenia, krutého, neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu;**
- ▶ **osobná sloboda** (napr. obmedzenie osobnej slobody – zadržanie obvineného alebo podozrivého, väzba, ústavná zdravotnícka starostlivosť, skúmanie duševného stavu);
- ▶ **zákaz nútených prác alebo služieb** (výnimky sú prípustné napr. v prípade osôb vo výkone trestu odňatia slobody, odsúdených na iný trest, vojakov, živelných pohrôm, pri ochrane života, zdravia, menších obecných služieb na základe zákona);

- ▶ **právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena, na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do rodinného a súkromného života;**
- ▶ **ochrana pred neoprávneným zhromažďovaním, uverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe;**
- ▶ **právo vlastníť majetok** (ochrana vlastníctva, obmedzenie vlastníckeho práva, dedenie, vyvlastnenie);
- ▶ **nedotknuteľnosť obydlia** (na vstup je potrebný súhlas toho, kto v ňom býva; sú stanovené aj výnimky, napr. v prípade domovej prehliadky v trestnom konaní, pri ochrane života, zdravia, majetku osôb, ochrane práv a slobôd iných, odvrátení závažného ohrozenia verejného poriadku);

- ▶ **listové tajomstvo, tajomstvo dopravovaných správ, iných písomností, ochrana osobných údajov;**
- ▶ **sloboda pohybu a pobytu, zákaz vyhostenia vlastného občana** (zákon môže tieto slobody obmedziť, ak je to nevyhnutné pre bezpečnosť štátu, udržanie verejného poriadku, ochranu zdravia alebo ochranu práv a slobôd iných a na vymedzených územiach aj v záujme ochrany prírody);
- ▶ **sloboda myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery, právo zmeniť náboženské vyznanie a vieru, verejne prejavovať svoje zmýšľanie, náboženstvo, vieru, zúčastňovať sa náboženských obradov, vyučovania náboženstva, organizácia cirkví** (tieto práva je možné obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia nevyhnutné v demokratickej spoločnosti na ochranu verejného poriadku, zdravia a mravnosti alebo práv a slobôd iných);
- ▶ **branná povinnosť, vojenská služba** (nikto nemôže byť nútený k výkonu vojenskej služby, ak je to v rozpore s jeho svedomím alebo náboženským vyznaním).

5a) politické práva

čl. 26-32

- ▶ **sloboda prejavu a právo na informácie**, právo vyjadrovať svoje názory, vydávanie tlače, zákaz cenzúry, povinnosť orgánov verejnej moci informovať o svojej činnosti (tieto práva môžu byť zákonom obmedzené, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti);
- ▶ **petičné právo**, právo obracať sa na štátne orgány a orgány územnej samosprávy so žiadosťami, návrhmi a sťažnosťami, zákaz vyzývať na porušovanie základných práv a slobôd, zákaz zasahovať petíciou do nezávislosti súdu;
- ▶ **právo pokojne sa zhromažďovať**, zhromažďovanie sa nesmie podmieňovať povolením orgánu verejnej správy (toto právo môže byť obmedzené v prípadoch zhromažďovania na verejných miestach, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, ochranu verejného poriadku, zdravia mravnosti, majetku alebo pre bezpečnosť štátu);

- **právo slobodne sa združovať** v spolkoch, spoločnostiach, združeniach, zakladať politické strany a hnutia (zákon môže tieto práva obmedziť, ak je to nevyhnutné pre bezpečnosť štátu, na ochranu verejného poriadku, predchádzanie trestným činom alebo na ochranu práv a slobôd iných);
- **právo občanov zúčastňovať sa na správe vecí verejných** priamo alebo prostredníctvom svojich zástupcov (volebné právo);
- **právo občanov postaviť sa na odpor** proti každému, kto by odstraňoval demokratický poriadok základných ľudských práv a slobôd uvedených v Ústave Slovenskej republiky za podmienky, že činnosť ústavných orgánov a účinné použitie zákonných prostriedkov sú znemožnené.

5b) práva náboženských menšín a etnických skupín

čl. 33-34

Občania tvoriaci v Slovenskej republike národnostné menšiny alebo etnické skupiny majú právo:

- **na všestranný rozvoj**, najmä rozvíjať vlastnú kultúru, rozširovať a prijímať informácie v materinskom jazyku, združovať sa v národnostných združeniach, zakladať a udržiavať vzdelávacie a kultúrne inštitúcie;
- **na vzdelanie** v materinskom jazyku;
- **používať ich jazyk** v úradnom styku;
- **zúčastňovať sa na riešení vecí** týkajúcich sa národnostných menšín a etnických skupín.
- **Príslušnosť** ku ktorejkoľvek národnostnej menšine alebo etnickej skupine **nesmie byť nikomu na ujmu**.
- Výkonom uvedených práv **nesmie dôjsť k ohrozeniu zvrchovanosti a územnej celistvosti SR a k diskriminácii jej ostatného obyvateľstva**.

5b) hospodárske, sociálne a kultúrne práva

Čl. 35 až 43

- **právo na slobodnú voľbu povolania, prípravu naň, právo podnikat', uskutočňovať inú zárobkovú činnosť** (sú prípustné zákonné podmienky a obmedzenia);
- **právo občanov na prácu a primerané hmotné zabezpečenie** tých občanov, ktorí toto právo nie z vlastnej viny nemôžu vykonávať;
- **právo na spravodlivé a uspokojujúce pracovné podmienky**, napr. právo na odmenu za vykonanú prácu, ochranu pred svojvoľným prepúšťaním a diskrimináciou, právo na odpočinok po práci, dovolenku, kolektívne vyjednávanie, ochranu bezpečnosti a zdravia pri práci;
- **právo sa slobodne združovať** s inými na ochranu svojich hospodárskych a sociálnych záujmov (zakladanie a činnosť odborových organizácií), právo na štrajk;

- **právo na zvýšenú ochranu pri práci a osobitné pracovné podmienky** (ženy, mladiství, zdravotne postihnuté osoby);
- **právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe, pri nespôsobilosti na prácu a pri strate živiteľa, pomoc v hmotnej núdzi**;
- **právo na ochranu zdravia, bezplatnú zdravotnú starostlivosť na základe zdravotného poistenia, právo na zdravotnícke pomôcky za zákonom stanovených podmienok**;
- **ochrana manželstva, rodičovstva, rodiny, osobitná starostlivosť o tehotné ženy, rodičovská výchova a starostlivosť**;
- **právo na vzdelanie**;
- **sloboda vedeckého bádania a umenia**.

6a) právo na súdnu a inú právnu ochranu

Čl. 35 až 43

- ▶ **právo na slobodnú voľbu povolania, prípravu naň, právo podnikat', uskutočňovať inú zárobkovú činnosť** (sú prípustné zákonné podmienky a obmedzenia);
- ▶ **právo občanov na prácu a primerané hmotné zabezpečenie** tých občanov, ktorí toto právo nie z vlastnej viny nemôžu vykonávať;
- ▶ **právo na spravodlivé a uspokojujúce pracovné podmienky**, napr. právo na odmenu za vykonanú prácu, ochranu pred svojvoľným prepúšťaním a diskrimináciou, právo na odpočinok po práci, dovolenku, kolektívne vyjednávanie, ochranu bezpečnosti a zdravia pri práci;
- ▶ **právo sa slobodne združovať** s inými na ochranu svojich hospodárskych a sociálnych záujmov (zakladanie a činnosť odborových organizácií), právo na štrajk;

6a) právo na súdnu a inú právnu ochranu

- ▶ Čl. 6 Dohovoru
- ▶ právo na prístup k súdnej a inej právnej ochrane čl. 46
- ▶ na právo na spravodlivý proces čl. 47,48 (*zásady výkonu súdnictva, platné pre všeobecné súdnictvo vrátane trestného*)
- ▶ na osobitné práva vzťahujúce sa len na trestné konanie čl. 49 a 50
- ▶ v slovenskom právnom poriadku platí **ZÁKAZ denegatio iustitiae** (odopretia spravodlivosti)

6a) + 15 b) zásada rovnosti

- ▶ v Ústave SR explicitne formulovaná v čl. 12 ods. 1
- ▶ právo na spravodlivý proces tak, ako je formulované v článku 6 Dohovoru, požiadavku rovnosti výslovne neobsahuje
- ▶ EŠLP ju napriek tomu ako jednu zo základných zásad determinujúcich spravodlivosť procesu odvodil vo veci **Neumeister proti Rakúsku**, keď skonštatoval, že „**rovnosť zbraní je inherentným prvkom spravodlivého procesu**“.

6a) + 15 b) zásada kontradiktórnosti

- ▶ nie je v Ústave SR ani v ďalších právnych predpisoch explicitne formulovaná
- ▶ napriek tomu sa radí k všeobecným procesným zásadám
- ▶ základným predpokladom je rovnosť účastníkov konania
- ▶ **Mantovanelli proti Francúzsku**: jedným z prvkov spravodlivého procesu v zmysle článku 6 ods. 1 je jeho kontradiktórny charakter: každá strana musí mať zásadne možnosť nielen predložiť dôkazy a argumenty, ktoré považuje za nutné pre úspech jej požiadaviek, ale zoznámiť sa s každým dokladom a pripomienkou predloženými súdu za účelom ovplyvniť jeho rozhodnutie a vyjadriť sa k nim.
- ▶ ako kontradiktórne sa chápe aj nesorové konanie v tom zmysle, že účastníci konania majú právo vyjadriť sa ku všetkým okolnostiam.

6a) + 15 b) zásada verejnosti súdneho konania

- ▶ je prostriedkom kontroly výkonu justície občanmi
- ▶ prostriedkom upevňovania autority súdov
- ▶ pre účastníkov konania je zárukou, že sa pod verejnou kontrolou budú dôsledne dodržiavať a zachovávať ich práva.
- ▶ Funkcie zásady verejnosti formuloval ESĽP takto: „Verejnosť konania pred súdnymi orgánmi podľa článku 6 ods.1 chráni účastníkov pred tajným výrokom spravodlivosti vymykajúcim sa kontrole verejnosti. Je tiež jedným z procesných prostriedkov, ako zachovať dôveru verejnosti voči súdom. Zabezpečuje priehľadnosť výkonu spravodlivosti a tým prispieva k dosiahnutiu cieľa sledovaného článkom 6 ods.1: spravodlivý proces, ktorého záruka patrí medzi základné princípy demokratickej spoločnosti tak, ako ju chápe Dohovor.“
- ▶ Ústava SR v článku **48 ods. 2** deklaruje všeobecné právo na verejné prerokovanie vecí. Verejnosť možno pritom vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

6a) jednotnosť judikatúry

- ▶ nie je vyžadovaná ÚS ani ESĽP
- ▶ odchýlenie sa od stabilných názorov NS SR a ÚS SR však vyžaduje dostatočnú argumentáciu (právo na odôvodnenie rozhodnutia súdu)
- ▶ judikáty nie sú prameňom práva a sú záväzné len v konkrétnej veci

7a) princípy právneho štátu a del'ba štátnej moci

- princíp obmedzenej vlády
- princíp ústavnosti a zákonnosti,
- del'ba a kontrola moci,
- garancie základných práv a slobôd,
- právna istota.
- suverenita ľudu
- legitimita štátnej moci a demokratické prvky štátnej moci
- donucovací mechanizmus

7a) del'ba štátnej moci

- Trojdelenie:
 1. Zákonodarná moc (5. hlava Ústavy)
 2. Výkonná moc (6. hlava Ústavy)
 3. Súdna moc (7. hlava Ústavy)
- zabezpečenie rovnováhy všetkých troch mocí
- **oddelenosť** zákonodarnej, výkonnej a súdnej moci, ich **nezávislosti**, vzájomnej **nezodpovednosti** a **nezlučiteľnosti** (inkompatibility)
- **mechanizmus vzájomnej kontroly, brzd a vzájomného vyvažovania jednotlivých mocí**
- **Brzdy a protiváhy** (checks and balances)

35

8a) princíp právnej istoty, legitímneho očakávania a ochrana legálne nadobudnutých práv

- konečné rozhodnutie
- predvídateľnosť rozhodnutí
- zákaz retroaktivity
- legitímne očakávanie je užšia kategória ako právna istota

36

8a. Príklad

Nález PL. ÚS 12/05 (o platových pomeroch sudcov v r. 2003 etc.)

- legitímne očakávanie
- zákaz (pravej) spätnej účinnosti
- ochrana nadobudnutých práv (iura quaesita)
- zásada ochrany dobrej viery - ako výnimka z pravidla nadobudnutia vlastníckeho práva, prezumpcia poctivosti
- transparentnosť
- ochrana práv tretích osôb
- prevencia - všeobecná § 3 ods. 2 OZ a osobitná § 415 OZ

9a) princíp proporcionality v rozhodovaní ÚS

- ▶ Čl. 1 ods. 1
- ▶ Čl. 13 ods. 4

3 stupňový test proporcionality

v prípade konfliktu 2 základných práv/slobôd:

- ▶ **test vhodnosti** – či zásah smeruje k cieľu, ktorý je dostatočne dôležitý na ospravedlnenie zásahu
- ▶ **test nevyhnutnosti** test potrebnosti použitia daného prostriedku – zásahu
- ▶ **test proporcionality v užšom slova zmysle**, ktorý zahŕňa jednak praktickú konkordanciu (praktickú súladnosť), t. j. test zachovania maxima z oboch základných práv, a jednak tzv. Alexyho vážiacu formulu, vážiacci vzorec.“.

9a) princíp proporcionality v rozhodovaní všeobecných súdov

- ▶ Preddavky na trovy § 141a OSP (§ 253 ods. 1 CSP)
(nález sp. zn. I. ÚS 207/2012-27)
- ▶ **POZOR nezamieňať so zásadou proporcionality v európskom práve!**
- ▶ Ten princíp proporcionality a vzťahuje na rozsah konania EÚ, (aj v prípadoch kedy je konanie EÚ v zmysle princípu subsidiarity oprávnené), nesmie toto konanie presiahnuť to, čo je nevyhnutné pre dosiahnutie cieľov
(napr. pokiaľ je možné efektívne prijať v danej oblasti smernicu, nie je možné prijať nariadenie, ktoré by viac zasahovalo)

10a) ústavné základy sudcovskej tvorby práva

- ▶ rozdielne názory právnych teoretikov a praktikov – sudcov
- ▶ K zakotveniu všeobecnej záväznosti súdnych rozhodnutí došlo v slovenskom právnom poriadku zatiaľ len vo vzťahu k ústavnému súdnictvu
- ▶ NS SR – MCdo 31/01 (50/2001 ZSP): v slovenskom právnom poriadku platí princíp, podľa ktorého sú súdy viazané len zákonom. Znamená to, že súd pri svojom rozhodovaní prihliada a prípadne aj aplikuje súdny judikát či stanovisko len vtedy, ak dôjde k záveru, že sú v súlade so zákonom, ale záväzné pre neho nie sú

10a) súdny precedens

- ▶ prameň práva v anglo-ameríckej právnej kultúre
- ▶ **Precedens** je individuálny právny akt, ktorý nadobúda normatívny význam
- ▶ Všeobecnú záväznosť nenadobúda celé rozhodnutie súdu, len „**ratio decidendi**“ (základ, dôvod rozhodnutia, podstata kauzy)
- ▶ Právnym pravidlom sa stáva na základe princípu **stare decisis** (držať sa rozhodnutí), podľa ktorého rozhodnutie nemôže byť bezdôvodne menené z dôvodov zabezpečenia stability práva a právnej istoty
- ▶ Druhá časť právneho precedensu (rozhodnutia), ktorej záväznosť je relatívna, vzťahuje sa len na konkrétne riešený prípad, sa nazýva „**obiter dictum**“ („mimochodom povedané“). Obsahuje názory súdu, odôvodnenie konkrétneho rozhodnutia, ktoré nie sú záväzné pre riešenie budúcich prípadov.
- ▶ V kontinentálnom systéme práva nemajú súdne rozhodnutia všeobecnú právnu záväznosť. Nie sú prameňom práva.

10a) závažnosť nálezov ÚS, SD EÚ

- ▶ Čl. 125 ods. 6: Rozhodnutie ústavného súdu vydané podľa odsekov 1, 2 a 5 sa vyhlasuje spôsobom ustanoveným na vyhlasovanie zákonov. Právoplatné rozhodnutie ústavného súdu je všeobecne záväzné
- ▶ Prejudiciálny rozsudok je spolu s výkladom alebo posúdením platnosti práva únie záväzný pre vnútroštátny súd, ktorý podal prejudiciálnu otázku, ako aj pre súdy, ktoré budú rozhodovať v tej istej veci o opravných prostriedkoch
- ▶ Právoplatnosť a vykonateľnosť rozhodnutí inštitúcií únie, ktoré ukladajú peňažný záväzok (čl. 299 ZFEÚ) sa nadobúda vo všeobecnosti dňom vyhlásenia, § 46 ods. 1 písm. b) Exekučného poriadku

10a) závažnosť rozhodnutí ESĽP

- ▶ všeobecný súd je viazaný rozhodnutím ústavného súdu alebo ESĽP, ktoré sa týkajú základných ľudských práv a slobôd (§ 193 CSP)
- ▶ Právoplatný rozsudok môže účastník napadnúť návrhom na obnovu konania, ak ESĽP rozhodol alebo dospel k záveru, že rozhodnutím súdu, alebo konaním ktoré mu predchádzalo boli porušené základné ľudské práva alebo slobody (§ 397 písm. d) CSP)

11a) ústavné súdnictvo a jeho vzťah ku všeobecným súdom

- ▶ Čl. 124 až 140 Ústavy SR
- ▶ procesný predpis: zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky o konaní pred ním
- ▶ Ústavný súd SR ako:
 1. negatívny zákonodarca v rámci rozhodovania o kontrole ústavnosti právnych noriem
 2. súd rozhodujúci o ústavnej sťažnosti
 3. orgán ochrany ústavnosti pre bezpriekážkovosť súdneho konania, kde jeho rozhodnutia sú dôležitým a efektívnym prostriedkom nápravy

12a) konanie o súlade právnych predpisov vrátane jeho dopadu na trestné, občianskoprávne a správne konanie

- ▶ § 37 a nasl. zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky o konaní pred ním
- ▶ Dopad na iné konania: § 41b

12a. Abstraktná a konkrétna kontrola ústavnosti

Abstraktná kontrola ústavnosti

- ▶ konanie Ústavného súdu o súlade právnych predpisov (čl. 125 ods. 1, 2, 3) s ústavou, ústavnými zákonmi a kvalifikovanými medzinárodnými zmluvami.
- ▶ pozastavenie účinnosti napadnutých ustanovení

Konkrétna kontrola ústavnosti (čl. 127, čl. 127a)

- ▶ FO a PO môžu podať na Ústavný súd ústavnú sťažnosť, ak sa domnievajú, že sú porušované ich práva vyplývajúce im z Ústavy SR alebo z kvalifikovanej medzinárodnej zmluvy (čl. 127)
- ▶ Orgány územnej samosprávy môžu podať ústavnú sťažnosť voči neústavnému alebo nezákonnému zásahu do práv územnej samosprávy (čl. 127a) (starosta, obecné zastupiteľstvo).

13a) verejný ochranca práv

- ▶ Čl. 151a Ústavy SR
- ▶ Zákon č. 564/2001 Z.z. o verejnom ochrancovi práv
- ▶ nezávislý orgán SR
- ▶ v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom chráni základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom
- ▶ môže predložiť ÚS SR návrh na začatie konania podľa čl. 125 Ústavy
- ▶ volí ho NR SR na obdobie 4r z kandidátov, ktorých jej navrhne najmenej 15 poslancov
- ▶ za VOP možno zvoliť občana Slovenskej republiky, ktorý je voliteľný za poslanca NR SR a v deň voľby dosiahol vek 35 rokov
- ▶ nemôže byť členom politickej strany ani politického hnutia

- **VOP = hovorovo ombudsman**
- Odlíšovať VOP, ktorý má ústavné postavenie od komisára pre deti a komisára pre osoby so zdravotným postihnutím (laicky: ombudsman pre deti a obudsman pre osoby so zdravotným postihnutím)
- zákon č. 176/2015 o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím
- VOP 2018: *Prof. JUDr. Mária Patakyová, PhD.*

14a) Dohovor o ochrane ľudských práv

- Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd bol podpísaný 4. novembra 1950 v Ríme a predstavuje základ európskeho systému ochrany ľudských práv
- podpísaný pod záštitou **Rady Európy** a každý člen Rady Európy je jeho zmluvnou stranou
- Dohovor nielenže zaväzuje jednotlivé štáty, aby poskytovali ochranu práv a slobôd jednotlivcom, ale **poskytuje jednotlivcom procesné nástroje na priame uplatnenie** takto zaručených práv a slobôd voči štátu prostredníctvom **Európskeho súdu pre ľudské práva**. Z tohto hľadiska poskytuje Dohovor v porovnaní s ostatnými medzinárodnými zmluvami na ochranu ľudských práv najefektívnejšiu právnu ochranu práv a slobôd jednotlivca.

- ▶ Čl. 1 Dohovoru zakotvuje záväzok vysokých zmluvných strán dodržiavať práva a slobody, ktoré sú upravené v hlave I Dohovoru. Sú to tieto práva a slobody:
- ▶ právo na život (čl. 2),
- ▶ zákaz mučenia (čl.3),
- ▶ zákaz otroctva a nútenej práce (čl. 4),
- ▶ právo na slobodu a bezpečnosť (čl. 5),
- ▶ právo na spravodlivé súdne konanie (čl.6),
- ▶ uloženie trestu výlučne na základe zákona (čl. 7)

- ▶ právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života (čl. 8),
- ▶ sloboda myslenia, svedomia a náboženstva (čl.9),
- ▶ sloboda prejavu (čl.10),
- ▶ sloboda zhromažďovania a združovania (čl.11),
- ▶ právo uzavrieť manželstvo (čl. 12),
- ▶ právo na účinný prostriedok nápravy (čl.13),
- ▶ zákaz diskriminácie (čl.14).

Ďalšie práva a slobody boli doplnené protokolmi k Dohovoru.

Hlava II Dohovoru upravuje postavenie a zloženie Európskeho súdu pre ľudské práva, ako aj konanie na tomto súdnom orgáne.

14a) medzinárodnoprávna ochrana základných práv a ľudských slobôd

- **Globálny systém** založený na činnosti **OSN**
- Charta Organizácie spojených národov z roku (1945)
- **Všeobecná deklarácia ľudských práv z roku (1948)**
- Medzinárodný súd v **Haagu** (orgán OSN) + ďalšie súdy (najmä ad hoc)
- Okrem všeobecných orgánov Organizácie spojených národov sú do ochrany ľudských práv zapojené aj špecializované orgány, ako je Rada pre ľudské práva a Vysoký komisár Organizácie spojených národov pre ľudské práva, a ďalšie orgány zriadené na základe jednotlivých zmlúv na ochranu ľudských práv (Výbor pre práva dieťaťa, Výbor pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva a iné)
- Ďalšie najznámejšie dokumenty OSN:
 - [Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, 1966 \(vyhláška č. 120/1976 Zb.\)](#)
 - [Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, 1966 \(vyhláška č. 120/1976 Zb.\)](#)
 - [Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím, 2006](#)

- **Európsky systém ochrany zabezpečuje Rada Európy (1949)**
- **1950** podpísaný **Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd**, neskôr doplnený dodatkovými protokolmi.
- Dohovor vytvoril štandard ochrany ľudských práv v štátoch, ktoré sú členmi Rady Európy.
- Rešpektovanie dohovoru zabezpečuje **Európsky súd pre ľudské práva so sídlom v Štrasburgu**, na ktorý sa môžu po vyčerpaní vnútroštátnych prostriedkov nápravy obrátiť aj jednotlivci, ktorí namietajú porušenie svojich základných práv a slobôd garantovaných dohovorom.

- ▶ Pokiaľ ide o Európske spoločenstvá a **Európsku úniu**, hoci sa Európske spoločenstvá spočiatku sústredili na ekonomické integračné ciele, ešte Súdny dvor Európskych spoločenstiev vo svojej judikatúre **uznal základné práva a slobody za základné zásady komunitárneho práva**, ktoré sú spoločné všetkým členským štátom.
- ▶ Formálne vyjadrenie ľudských práv na pôde Európskej únie priniesla až **Zmluva o Európskej únii z roku 1992 a Charta základných práv Európskej únie** z roku 2000, ktorá sa stala podľa Lisabonskej zmluvy z roku 2007 súčasťou úniijného práva.
- ▶ Osobitným orgánom Európskej únie v oblasti ochrany ľudských práv je od roku 2007 Agentúra Európskej únie pre ľudské práva so sídlom vo Viedni.

13b) Princíp zákonného súdu a zákonného sudcu

- ▶ Čl. 48 ods. 1 Ústavy: **Nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanoví zákon.**
- ▶ Pojem zákonného sudcu vyčerpávajúco definoval Ústavný súd SR, ktorý vo svojom rozhodnutí **II. ÚS 577/2015** uviedol, že pojem zákonného sudcu je definovaný viacerými na seba nadväzujúcimi kritériami, ktoré súčasne tvoria navzájom prepojené garancie reálneho obsahu tohto základného práva. K týmto kritériám treba priradiť v prvom rade:
 - ▶ **vecnú, funkčnú a miestnu príslušnosť súdov**, a následne
 - ▶ **obsadenie** príslušného súdu, ktoré je v procesných poriadkoch a v zákone č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov vymedzené od samosudcu až po rozmanité **rozhodovacie útvary** (senáty) zložené z troch a viacerých sudcov. Na to nadväzuje zásada pridelovania vecí jednotlivým sudcom alebo senátom v súlade s:
 - ▶ **pravidlami obsiahnutými v rozvrhu práce** a
 - ▶ **spôsobom, ktorý určuje zákon.**

Iba taký sudca určený podľa rozvrhu práce, ktorý je sudcom vecne a miestne príslušného súdu ustanoveného zákonom, je zákonným sudcom v zmysle čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny.

14b) princíp voľného hodnotenia dôkazov

- ▶ Do obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd nepatrí právo účastníka konania vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom, prípadne sa dožadovať ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (I. ÚS 97/97)
- ▶ Zatiaľ čo prejednací princíp a vyšetrovací princíp odpovedá na otázku, ktoré dôkazy treba vykonať, resp. ako sa o nich dozvedieť, princíp voľného hodnotenia dôkazov a princíp legálnej dôkaznej teórie dáva odpoveď na otázku, ako tieto dôkazy hodnotiť, akú majú váhu pre poznanie skutkového stavu
- ▶ Voľné hodnotenie dôkazov predstavuje voľný myšlienkový proces súdu, pri ktorom súd hodnotí dôkazy podľa vlastnej úvahy, založenej na svojich skúsenostiach a logike., neznamená však ľubovôľu súdu.

14b) princíp voľného hodnotenia dôkazov

- ▶ Častým predmetom sťažností na porušenie čl. 6 Dohovoru je nesúhlas sťažovateľov s negatívnym právnym názorom národných súdov, a s tým spojené hodnotenie dôkazov.
- ▶ ESĽP: vo svojich rozhodnutiach musia súdy v dostatočnej miere uvádzať dôvody, na ktorých sú založené
- ▶ Súdy však nie sú povinné dať odpoveď na každú otázku
- ▶ Ak nejaké tvrdenie zásadne ovplyvní výsledok prípadu, súd sa ním musí osobitne v rozsudku zaoberať.

14b) princíp legálnej dôkaznej teórie

- ▶ nie je ponechaný priestor súdu na voľné hodnotenie dôkazov, ale **zákonodarca stanoví dôkaznú silu jednotlivých dôkazných prostriedkov**
- ▶ I keď čl. 6 Dohovoru zaručuje právo na spravodlivý proces, neupravuje prípustnosť dôkazov alebo ich posúdenie, lebo to je v prvom rade vecou vnútroštátneho práva vnútroštátnych súdov
- ▶ Obidva princípy teda sú kompatibilné s Dohovorom a ústavnokonformné

7b) konanie pred ÚS SR

- ▶ **Všeobecné náležitosti návrhu:**
 - ▶ označenie Ústavného súdu,
 - ▶ navrhovateľ,
 - ▶ splnomocnenie na zastupovanie navrhovateľa,
 - ▶ predmet konania (akej veci sa návrh týka),
 - ▶ odôvodnenie návrhu,
 - ▶ návrh na rozhodnutie vo veci – **petit**,
 - ▶ dátum a podpis

7b) konanie pred ÚS SR

V ústavnej sťažnosti aj:

- ktoré základné práva a slobody sťažovateľa boli porušené,
- akým konaním k porušeniu práv došlo,
- pripojiť kópiu právoplatného rozhodnutia

7b) konanie pred ÚS SR

Čl.131

- (1) Ústavný súd rozhoduje v pléne** vo veciach uvedených v čl. 105 ods. 2, čl. 107, čl. 125 ods. 1 písm. a) a b), čl. 125a ods. 1, čl. 125b ods. 1, čl. 128, čl. 129 ods. 2 až 7, čl. 136 ods. 2 a 3, čl. 138 ods. 2 písm. b) a c), o zjednocovaní právnych názorov senátov, o úprave svojich vnútorných pomerov a o návrhu rozpočtu ústavného súdu. Plénum ústavného súdu sa uznáva nadpolovičnou väčšinou všetkých sudcov. Ak sa táto väčšina nedosiahne, návrh sa zamietne.
- (2) O ostatných** veciach rozhoduje ústavný súd **v trojčlenných senátoch**. Senát sa uznáva nadpolovičnou väčšinou svojich členov.

7b) konanie pred ÚS SR

- ▶ § 21 účastníci konania
- ▶ § 32 odlišné stanovisko sudcu

Fázy konania pred ÚS

- ▶ Začatie konania
- ▶ Predbežné prerokovanie veci
- ▶ Príprava konania vo veci samej
- ▶ Konanie vo veci samej
- ▶ Vyhlásenie a uverejnenie rozhodnutia

**Želám Vám pri príprave i na skúškach
veľa vytrvalosti, šťastia a úspechov!**

Ďakujem za pozornosť